

EVRENSEL İNSAN HAKLARI BİLDİRİSİ

(BM Genel Kurulunun 10/12/1948 tarih ve 217 A(III) sayılı kararıyla kabul ve ilan edilmiştir)¹

¹ “**Evrensel İnsan Hakları Bildirisi**” (“**EİHB**”) (“*Universal Declaration of Human Rights*”), Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10/12/1948 tarih ve 217 A(III) sayılı kararıyla kabul ve ilan edilmiştir.

10/12/1948 tarihli “**Evrensel İnsan Hakları Bildirisi**”nin tarafımızdan yapılan Türkçe çevirisi ile İngilizce orijinal metni için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **İnsan Hakları Belgeleri/Human Rights Instruments, Cilt/Vol. IV, Birleşmiş Milletler-Birinci Bölüm/United Nations-First Part**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2004, sf.3-23 (Türkçe) ve sf.353-361 (İngilizce). Anılan derlemeden bir önceki çevirimizin yayımlandığı derleme için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Belgeleri**, Beta Yayınları, İstanbul, Ekim 2000, sf.3-12.

10/12/1948 tarihli “**EİHB**”ne dair ayrıntılı değerlendirme ve bilgi için bkz., Mehmet Semih Gemalmaz, **Ulusalüstü İnsan Hakları Hukukunun Genel Teorisine Giriş**, Legal Yay., İstanbul, Ekim 2007, (Genişletilmiş 6. baskı), sf.397-416.

Türkiye, Evrensel Bildiri’ye ilişkin olarak, 06/04/1949 tarih ve No.3/9119 sayılı “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı” çıkarmış ve bu karar uyarınca Evrensel Bildirinin Türkçe resmi çevirisi yayımlanmıştır, (RG, 27/05/1949, s.7217). Anılan Bakanlar Kurulu kararı şöyledir:

“İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 10/12/1948 tarihli ve 217 (111) sayılı kararıyla kabul edilen ilişik “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi”nin Resmi Gazete ile yayınlanması ve yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması ve yorumlanması ve bu Beyanname hakkında radyo ve gazetelerde munasip neşriyatta bulunulması, Dışişleri Bakanlığının 28/3/1949 tarihli ve 36084/122 sayılı yazısı üzerine, Bakanlar Kurulunun 6/4/1949 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.”

Aşağıdaki dipnotlarda, “**EİHB**”nin Türkçe resmi çevirisi ile bizim çevirimiz arasındaki farklılıklar belirtilmektedir.

BAŞLANGIÇ²

İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan onurun ve bunların eşit ve devredilmez haklarının tanınmasının, dünyada özgürlüğün, adaletin ve barışın temeli olduğuna,

İnsan haklarının dikkate alınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevk eden barbarca eylemlere yol açtığına, ve korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğü ile ifade ve inanç özgürlüğünden yararlanacak olan insanların yer alacağı bir dünyanın kurulmasının insanlığın en yüksek ortak amacı olarak ilan edilmiş bulunduğuna,

İnsanın zulüm ve baskıya karşı son çare olarak ayaklanmaya zorunlu kalmaması için, insan haklarının, hukukun üstünlüğü yoluyla korunmasının zorunluluk olduğuna,³

Uluslararası dostça ilişkileri geliştirmeyi yetkinleştirmenin bir zorunluluk olduğuna,⁴

Birleşmiş Milletler halklarının Şartta⁵, temel insan haklarına, insanın onur/(haysiyet) ve değerine ve erkek ve kadınların eşit haklarına olan inançlarını⁶ yeniden teyit ettiklerine ve daha geniş (bir) özgürlük

² “EİHB”nin Türkçe resmi çevirisinde, “Başlangıç” terimi hatalı olarak “Önsöz” şeklinde ifade edilmiştir. Hukuk belgelerinde, maddelerden önce yer verilen paragraflar “Başlangıç” bölümü metni olarak adlandırılmaktadır.

³ “EİHB” Başlangıç bölümünün üçüncü paragrafındaki “insan haklarının, hukukun üstünlüğü yoluyla korunmasının” ibaresi, Türkçe resmi çeviride “insan haklarının bir hukuk rejimi ile korunması” şeklinde çevrilmiştir.

⁴ “EİHB” Başlangıç bölümünün dördüncü paragrafı, Türkçe resmi çevride atlanmıştır.

⁵ “EİHB” Başlangıç bölümünün beşinci paragrafında geçen “Şartta” sözcüğü, resmi çeviride “Andlaşmada” şeklinde ifade edilmiştir. Bu terimle kast edilen, Birleşmiş Milletleri kuran “Birleşmiş Milletler Şartı”dır.

⁶ “EİHB” Başlangıç bölümünün beşinci paragrafında geçen “erkek ve kadınların eşit haklarına olan inançlarını” ibaresi, Türkçe resmi çeviride, “erkek ve kadınların eşitliğine olan imanlarını” şeklinde ifade edilmekle “haklar” sözcüğü atlanmıştır.

içerisinde sosyal ilerlemeyi geliştirmeye ve daha iyi yaşama standartlarını oluşturmaya⁷ karar vermiş bulunduklarına,

Üye Devletlerin, Birleşmiş Milletler ile işbirliği yaparak, insan haklarına ve temel özgürlüklere evrensel ölçekte saygı gösterilmesini ve bunlara riayet edilmesinin geliştirilmesini sağlamayı taahhüt etmiş bulunduklarına,

Bu haklara ve özgürlüklere ilişkin olarak ortak bir anlayış, yukarıdaki taahhüdün tam olarak gerçekleştirilebilmesi için çok büyük bir önem taşıdığına göre,

Bu mülahazalardan hareketle, şimdi,⁸

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,

Toplumun her bireyinin ve her organının bu Bildiriyi daima göz önünde tutarak, eğitim ve öğretim yoluyla bu haklara ve özgürlüklere saygıyı geliştirmeye, ve giderek artan ulusal ve uluslararası önlemlerle gerek bizzat Üye Devletlerin halkları arasında gerekse bu Devletlerin yargı yetkisine tabi ülkeler halkları arasında bu hakların ve özgürlüklerin evrensel ölçekte ve etkin biçimde tanınmasını ve bunlara uyulmasını sağlamaya⁹ çaba göstermeleri amacıyla, bütün halklar ve bütün uluslar bakımından ulaşılabilecek bir ortak standart olarak işbu Evrensel İnsan Hakları Bildirisini ilan eder.

⁷ “EİHB” Başlangıç bölümünün beşinci paragrafında geçen “daha geniş (bir) özgürlük içerisinde sosyal ilerlemeyi geliştirmeye ve daha iyi yaşama standartlarını oluşturmaya” ibaresi, Türkçe resmi çeviride “sosyal ilerlemeyi kolaylaştırmaya, daha geniş bir hürriyet içerisinde daha iyi hayat şartları kurmaya karar verdiklerini” şeklinde çevrilmiştir.

⁸ “EİHB” Başlangıç bölümünde geçen “Bu mülahazalardan hareketle, şimdi,” (“Now, therefore,”) şeklinde çevirdiğimiz ibare, Türkçe resmi çeviride atlanmıştır.

⁹ “EİHB” Başlangıç bölümünün son paragrafında geçen “bu hakların ve özgürlüklerin evrensel ölçekte ve etkin biçimde tanınmasını ve bunlara uyulmasını sağlamaya” (“to secure their universal and effective recognition and observance”) ibaresi Türkçe resmi çeviride “bu hakların dünyaca fiilen tanınmasını ve tatbik edilmesini sağlamaya” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 1

Bütün insanlar özgür ve onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdan sahibidirler ve birbirlerine karşı kardeşlik anlayışı ile davranmalıdırlar.

Madde 2

Herkes, ırk, renk, cinsiyet¹⁰, dil, din, siyasal ya da diğer görüş, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum ya da başka statüler gibi herhangi bir türde farklılık gözetilmeksizin bu Bildiride düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir.¹¹

Ayrıca, bir kimsenin uyruğu/(tabi) olduğu ülke ya da topraklar (*“country or territory to which a person belongs”*) ister bağımsız olsun, isterse vesayet altında, kendi kendini yönetemeyen/(gayri muhtar) yahut egemenliği üzerinde herhangi bir başka sınırlama bulunuyor olsun, bu kişi hakkında uyruğu olduğu ülkenin ya da toprakların siyasal, hukuksal ya da uluslararası statüsü temelinde hiçbir farklılık gözetilmeyecektir.

Madde 3

Herkes, yaşam (hakkına ve), kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahiptir.¹²

¹⁰ “EİHB” (md.2)’nin birinci fıkrasındaki “cinsiyet” (“sex”) sözcüğü, Türkçe resmi çeviride “cins” olarak geçmektedir.

¹¹ “EİHB” (md.2)’nin birinci fıkrasının sonundaki “bu Bildiride düzenlenen bütün haklara ve özgürlüklere sahiptir” (*“Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration”*) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “işbu Beyannamede ilan olunan tekml haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir” şeklinde çevrilmiştir. İbarede geçen ifade “ilan olunan” değil “düzenlenen” ya da “yer verilen” (*“set forth”*); “istifade etme” değil “sahip olma” (*“entitled”*) ve “istifade edebilir” şeklinde esnek ifade değil “sahiptir” (*“is entitled”*) şeklinde okunmalıdır.

¹² “EİHB” (md.3)’ün Türkçe resmi çevirisi “Yaşamak, hürriyet ve kişi emniyeti her ferdin hakkıdır” şeklindedir. Metnin orijinalindeki “yaşam hakkı” (*“right to life”*), resmi çeviride “yaşamak hakkı” olarak; “kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı” (*“right to liberty and security of person”*) ise, bir kalıp olarak bitişik

Madde 4

Hiç kimse kölelik ve kulluk durumunda tutulamaz; bütün biçimleriyle kölelik ve köle ticareti yasaklanacaktır.

Madde 5

Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezaya tabi tutulamaz.¹³

Madde 6

Herkes, nerede olursa olsun, hukuk/(yasa) önünde bir kişi olarak tanınma hakkına sahiptir.¹⁴

Madde 7

Herkes kanun/(hukuk) önünde eşittir ve herhangi bir ayrımcılık olmaksızın¹⁵ kanun tarafından eşit olarak korunma hakkına sahiptir. Herkes, bu Bildiriyi ihlal eden herhangi bir ayrımcılığa ve bu tür

olarak anılan bir hak olarak değil de iki ayrı/(bağımsız) hakmış gibi, “hürriyet hakkı” ve “kişi emniyeti hakkı” olarak çevrilmekle isabetli değildir.

¹³ “EİHB” (md.5)’in Türkçe resmi çevirisinde “işkenceye” sözcüğünden sonra gelen “ya da” (“*torture or*”) sözcüğü atlandığı gibi, cümlemin sonundaki “muamele ya da cezaya” (“*treatment or punishment*”) ibaresi “cezalara veya muamelelere” şeklinde çoğul ve hatalı olarak çevrilmiştir.

¹⁴ “EİHB” (md.6)’nın “Herkes, nerede olursa olsun, hukuk önünde bir kişi olarak tanınma hakkına sahiptir” (“*Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law*”) şeklinde çevirdiğimiz hükmü, Türkçe resmi çeviride “Herkes her nerede olursa olsun hukuk kişiliğinin tanınması hakkını haizdir” şeklinde çevrilmiştir.

¹⁵ “EİHB” (md.7)’nin birinci cümlesinde geçen “herhangi bir ayrımcılık olmaksızın” (“*without any discrimination*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “farksız olarak” şeklinde çevrilmiştir. Bu çeviri orijinal metindeki “ayrımcılık” unsurunu yansıtmadığı ve (md.2)’de geçen “fark gözetilmeksizin” (“*without distinction*”) ibaresi ile karıştırılmaya elverişli olduğu için sakıncalıdır.

ayrımcılığa yönelik herhangi bir kışkırtmaya karşı eşit biçimde korunma hakkına sahiptir.¹⁶

Madde 8

Herkes, kendisine anayasa ya da kanun ile tanınan temel hakları ihlal eden tasarruflara karşı, yetkili ulusal yargı yerleri suretiyle kullanılacak bir etkin hukuk yoluna başvuru hakkına sahiptir.¹⁷

Madde 9

Hiç kimse, keyfi olarak gözaltına alınamaz, alıkonulamaz/(tutuklanamaz) ya da sürgün edilemez.

Madde 10

Herkes, haklarının ve yükümlülüklerinin ve kendisine karşı herhangi bir suç isnadının (hukuksal) karara/(sonuca) bağlanmasında, tam bir eşitlikle¹⁸, bağımsız ve tarafsız bir yargı yeri tarafından adil¹⁹ ve aleni/(açık) olarak yargılanma hakkına sahiptir.

¹⁶ “EİHB” (md.7)’nin ikinci cümlesinde iki kez geçen “ayrımcılık” sözcüğü, Türkçe resmi çeviride “ayırd edici muamele” şeklinde çevrilmiştir. Hem “ayırd edici” sözcüğü hatalıdır, hem de orijinal metinde bulunmayan “muamele” sözcüğü fazladan eklenmiştir.

¹⁷ “EİHB” (md.8)’in Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “Her şahsın kendine anayasa veya kanun ile tanınan ana haklara aykırı muamelelere karşı fiili netice verecek şekilde milli mahkemelere müracaat hakkı vardır.”

¹⁸ “EİHB” (md.10)’da geçen “tam bir eşitlikle” (“*in full equality*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “eşitlikle” şeklinde eksik çevrilmiştir.

¹⁹ “EİHB” (md.10)’da geçen “adil... yargılanma” (“*fair... hearing*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “davasının... nasafetle...görülmesi” şeklinde çevrilmiştir.

Madde 11

1. Kendisine bir suç isnat edilen herkes, savunması için gereken tüm güvencelere sahip kılındığı açık bir yargılama ile kanun uyarınca suçlu olduğu kanıtlanana dek masum sayılma hakkına sahiptir.

2. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukuk çerçevesinde bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da ihmalden ötürü suçlu sayılamaz.²⁰ Bunun gibi, suçun işlendiği zaman uygulanabilir olan²¹ cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12

Hiç kimse, özel yaşamına, ailesine/(aile yaşamına), konutuna ya da haberleşmesine²² yönelik keyfi müdahalelere ya da onur/(şeref) ve şöhretine yönelik saldırılara maruz bırakılmayacaktır.²³ Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı kanun ile korunma hakkı vardır.

Madde 13

1. Herkes, her bir Devletin sınırları içerisinde seyahat etme/(dolaşma/dolaşım) ve yerleşme/(ikamet etme) özgürlüğü hakkına sahiptir.²⁴

²⁰ “EİHB” (md.11/2)’nin birinci cümlesinin sonunda geçen “suçlu sayılamaz” (“*be held guilty*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “mahkum edilemez” şeklinde geçmektedir.

²¹ “EİHB” (md.11/2)’nin ikinci cümlesinde geçen “uygulanabilir olan” (“*was applicable*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “uygulanan” şeklinde çevrilmiştir.

²² “EİHB” (md.12)’nin birinci cümlesinde geçen “haberleşmesine” (“*correspondence*”) sözcüğü, Türkçe resmi çeviride “yazışması” şeklinde çevrilmiştir. Bu sözcüğün, “yazışma” dışındaki diğer iletişim türlerini de kapsar olarak okunması hükmün amacına daha uygundur.

²³ “EİHB” (md.12)’nin birinci cümlesinin sonundaki “maruz bırakılmayacaktır” (“*shall be subjected to*”) ibaresi, resmi Türkçe çeviride “maruz kalamaz” şeklinde geçmektedir.

²⁴ “EİHB” (md.13/1) hükmü Türkçe resmi çeviride “Herkes herhangi bir devletin arazisi dahilinde seyrüsefer ve ikamet eylemek hakkını haizdir” şeklindedir. Orijinal metne göre, “herhangi bir devlet” değil, “her bir Devlet”; “arazisi” değil, “sınırları” (“*within the borders of each State*”) ifadeleri daha

2. Herkes, kendi ülkesi de dahil olmak üzere, herhangi bir ülkeden ayrılma/(çıkma) ve ülkesine dönme²⁵ hakkına sahiptir.

Madde 14

1. Herkes, zulümden kurtulmak için başka ülkelerden sığınma/(iltica) talep etme ve sığınmacı/(mülteci) muamelesi görme hakkına sahiptir.²⁶

2. Bu hak, gerçekten²⁷ siyasal nitelikli olmayan suçlara ya da Birleşmiş Milletler amaçlarına ve ilkelerine aykırı eylemlere dayanan kovuşturmalar durumunda, ileri sürülemez.

Madde 15

1. Herkesin bir uyrukluğa/(vatandaşlığa) hakkı vardır.

2. Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılamaz ve hiç kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı inkar/(ret) edilemez.²⁸

uygundur. Öte yanda, bizim çevirimizde “seyahat etme/(dolaşma/dolaşım)”, resmi çeviride “seyrüsefer” olarak geçen sözcük, hukuk literatüründe yaygın olarak “seyahat etme” şeklinde anılsa da, aslında isabetli karşılığı “dolaşma/(dolaşım)” olabilir. Zira bu hakkın konusu, kişinin bir yerden başka bir yere izne yahut şarta tabi olmaksızın serbestçe gidebilmesi özgürlüğüdür. Terimin İngilizcesi “*freedom of movement*” olduğuna dikkati çekelim. Ayrıca hükmün doğrusu “...ikamet etmek özgürlüğü hakkına sahiptir” olan son kısmı resmi çeviride “özgürlük” terimi atlanarak “...ikamet eylemek hakkını haizdir” şeklinde bitmektedir.

²⁵ “EİHB” (md.13/2)’de geçen “ülkesine dönmek” (“*return to his country*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “memleketine tekrar dönmek” şeklinde çevrilmiştir.

²⁶ “EİHB” (md.14/1)’in Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “Herkes zulüm karşısında başka memleketlere iltica etmek ve bu memleketler tarafından mülteci muamelesi görmek hakkını haizdir.”

²⁷ “EİHB” (md.14/2)’de geçen “gerçekten siyasal nitelikli olmayan suçlar” (“*genuinely arising from non-political crimes*”) ibaresi Türkçe resmi çeviride “gerçekten adi bir cürüme” şeklindedir. Bu bir yorum çevirisi olup, orijinal metindeki “siyasal nitelikli olmayan” ibaresinin birebir karşılığı değildir.

²⁸ “EİHB” (md.15/2)’nin “Hiç kimse keyfi olarak uyrukluğundan yoksun bırakılamaz ve hiç kimsenin uyrukluğunu değiştirme hakkı inkar/(red)

Madde 16

1. Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar²⁹, ırk, uyrukluk ya da din bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın, evlenme ve bir aile kurma hakkına sahiptir. Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar, evlenmede, evlilik sürecinde ve evliliğin sona ermesinde eşit haklara sahiptirler.³⁰

2. Evlilik (akdi), ancak evlenmeye istekli olan eşlerin serbest ve tam rızasıyla yapılır/(yürürlüğe girer).³¹

edilemez” (“No one shall be arbitrarily deprived of his nationality nor denied the right to change his nationality”) şeklinde çevirdiğimiz hükmü, Türkçe resmi çeviride, “Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirmek hakkından mahrum edilemez” şeklindedir. Orijinal metinde iki ayrı fiil kullanıldığından bunu göstermek üzere biz de iki ayrı fiile yer verdik; “inkar/(red etme)” şeklindeki ikinci fiil de, aslında bağlamına göre “mahrum/(yoksun bırakma)”, “yasaklama” gibi anlamları karşılamaktadır.

²⁹ “EİHB” (md.16/1)’in birinci cümlesinin başındaki “Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar” (“Men and women of full age”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Evlilik çağına varan her erkek ve kadın” şeklinde ifade edilmiştir.

³⁰ “EİHB” (md.16/1)’in ikinci cümle hükmü (“They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its dissolution”), Evrensel Bildirinin resmi Türkçe çevirisinin ilk kez yayınlandığı 27/05/1949 tarih ve 7217 sayılı Resmi Gazetede ki metinde atlanmıştır. Ancak kısa süre sonra bu hata fark edilmiş ve 15/06/1949 tarih ve 7236 sayılı Resmi Gazetede bir düzeltme yayınlanarak bu ikinci cümleyi de içerecek şekilde (md.16/1) metnine yer verilmiştir. Düzeltme metnindeki çeviriye göre, (md.16/1)’in ikinci cümle hükmü şöyledir: “Evlilik bakımından, evliliğin devamınca ve feshinde eşit haklara maliktirler.” Düzeltme metnindeki ikinci cümlede, orijinal metinde geçen özne (“they”) açıkça belirtilmemiş, gizli özne olarak cümle kurgulanmıştır. Ekleyelim ki, anılan düzeltme uyarınca, (md.16/1)’in birinci cümlesinde de küçük değişiklikler yapılmıştır. Birinci cümlede geçen ve yayınlanan ilk metinde yer alan “hiçbir takyidata” ve ayrıca “aile kurma” ibareleri, düzeltme metninde, sırasıyla “hiçbir takyide” ve “aile kurmak” şeklinde düzeltilmiştir.

³¹ “EİHB” (md.16/2)’de geçen “evlenmeye istekli olan eşlerin” (“intending spouses”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “müstakbel eşlerin” şeklinde ifade edilmiştir.

3. Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

Madde 17

1. Herkes tek başına ya da başkalarıyla birlikte mülkiyet/(mal ve mülk) sahibi olma hakkını haizdir.
2. Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Madde 18

Herkes, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü, ve dinini ya da inancını³² gerek tek başına gerekse de toplum içinde başkalarıyla birlikte³³ ve açık/(aleni) yahut özel/(kapalı) şekilde öğretme, uygulama, ibadet etme ya da gereklerini yerine getirme yollarıyla açığa vurma/(ortaya koyma) özgürlüğünü içerir.³⁴

Madde 19

Herkesin görüş sahibi olma³⁵ ve ifade özgürlüğü hakkı vardır; bu hak, müdahale olmaksızın bir görüşe sahip olma özgürlüğünü³⁶ ve bilgi ve

³² “EİHB” (md.18)’deki “dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğü” (“*freedom to change his religion or belief*”) ile “dinini ya da inancını” ibarelerinde geçen “inancını” sözcüğü, Türkçe resmi çeviride “kanaat değiştirmek” şeklinde ifade edilmiştir. Burada “kanaat” değil, “inanç” (“*belief*”) söz konusudur.

³³ “EİHB” (md.18)’de geçen “toplum içinde başkalarıyla birlikte” (“*in community with others*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “toplula” şeklinde tek sözcükle ifade edilmiştir.

³⁴ “EİHB” (md.18)’in sonundaki “içerir” (“*includes*”) sözcüğü, Türkçe resmi çeviride “gerektirir” olarak geçmektedir. Burada “gereklilik” söz konusu değildir.

³⁵ “EİHB” (md.19)’da geçen “görüş sahibi olma... özgürlüğü” (“*freedom of opinion*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “fikir” sözcüğü ile karşılanmıştır. Sorun şudur. Resmi Türkçe çeviride (md.18)’deki “düşünce... özgürlüğü” (“*freedom of thought*”) de, (md.19)’daki “görüş sahibi olma... özgürlüğü”

fikirleri ülke sınırları ile bağlı olmaksızın ve herhangi bir iletişim/(medya) aracıyla³⁷ arama, elde etme/(alma) ve yayma özgürlüğünü içerir.³⁸

Madde 20

1. Herkes barışçıl nitelikli³⁹ toplanma ve örgütlenme özgürlüğü⁴⁰ hakkına sahiptir.
2. Hiç kimse bir örgüte⁴¹ girmeye zorlanamaz.

(“*freedom of opinion*”) de aynı terimle, yani “fikir hürriyeti” şeklinde çevrilmiştir. Oysa bu iki maddedeki terimler farklıdır.

³⁶ “EİHB” (md.19)’da geçen “bu hak, müdahale olmaksızın bir görüşe sahip olma özgürlüğünü” (“*this right includes freedom to hold opinions without interference*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Bu hak fikirlerinden ötürü rahatsız edilmemek... hakkını” şeklinde çevrilmiştir. Birkaç sorun var. Birincisi, orijinal metinde “rahatsız edilmemek” ile ilgili bir ibare yoktur. İkincisi, orijinal metindeki “görüş sahibi olma”, “fikirlerinden” sözcüğü ile karşılanmıştır ve nihayet üçüncüsü, cümle “hakkını” sözcüğüne bağlanmaktadır; orijinal metne göre bu “hak” değil, “özgürlük” olmalıdır.

³⁷ “EİHB” (md.19)’da geçen “herhangi bir iletişim/(medya) aracı ile” (“*through any media*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “her vasıta ile” şeklinde ifade edilmiştir. Orijinal metne göre, burada genel olarak “her vasıta” değil, özel olarak “iletişim” araçları/(yolu) vurgulanmaktadır.

³⁸ “EİHB” (md.19)’un sonundaki “içerir” (“*includes*”) sözcüğü, resmi Türkçe çeviride “gerektirir” olarak geçmektedir. Burada “gereklilik” söz konusu değildir.

³⁹ “EİHB” (md.20/1)’de geçen “barışçıl nitelikli toplanma” (“*freedom of peaceful assembly*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “muslihane toplanma” şeklinde ifade edilmiştir.

⁴⁰ “EİHB” (md.20/1)’de geçen “örgütlenme özgürlüğü” (“*freedom of association*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “dernek kurma ve derneğe katılma serbestisi” olarak çevrilmiştir. Bu çeviri isabetli değildir; maddenin kapsamı, “dernek” kurma ve katılma özgürlüğünden ibaret olmayan, daha genel “örgütlenme” özgürlüğüne karşılık gelmektedir.

⁴¹ “EİHB” (md.20/2)’deki “bir örgüte” (“*an association*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “bir derneğe” şeklinde çevrilmiştir.

Madde 21

1. Herkes, doğrudan ya da serbestçe seçilmiş temsilcileri aracılığıyla ülkesinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir.⁴²

2. Herkes, ülkesinin kamu hizmetlerine eşit biçimde girme hakkına sahiptir.⁴³

3. Halkın istenci, yönetme yetkisinin temelini oluşturacaktır⁴⁴; bu istenç, genel ve eşit oy esası ve gizli oy yahut buna muadil serbest oylama usulleri uygulanarak yapılacak periyodik ve dürüst seçimlerde ifade edilecektir.

Madde 22

Herkes, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenlik hakkına sahiptir ve onuru/(haysiyeti) için ve kişiliğinin serbestçe gelişmesi için zorunlu olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların, ulusal çaba ve uluslararası işbirliği yoluyla ve her bir Devletin örgütlenme şekline ve kaynaklarına uygun olarak gerçekleştirilmesine hak sahibidir.

⁴² “EİHB” (md.21/1)’de geçen “ülkesinin yönetiminde yer alma hakkı vardır” (“*right to take part in the government of his country*”) ibaresi, resmi Türkçe çeviride “memleketin kamu işleri yönetimine katılmak hakkını haizdir” şeklinde ifade edilmiştir. Bu çevirideki “kamu işleri yönetimine” ibaresi, orijinal metindeki “yönetimine” sözcüğü yerine fazladan sözcükler eklendiğini göstermektedir.

⁴³ “EİHB” (md.21/2)’deki “ülkesinin kamu hizmetlerine eşit biçimde girme hakkına sahiptir” (“*has the right to equal access to public service in his country*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “memleketinin kamu hizmetlerinden eşitlikle faydalanmak hakkını haizdir” şeklinde çevrilmiştir. Orijinal metinde, eşit şekilde “kamu hizmetinden yararlanma” değil, “kamu hizmetine girme” hakkı düzenlenmektedir. Resmi çeviri, hükmün anlamından tamamen sapmaya yol açmaktadır.

⁴⁴ “EİHB” (md.21/3)’ün başındaki “Halkın istenci, yönetme yetkisinin temelini oluşturacaktır” (“*The will of the people shall be the basis of the authority of government*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “Halkın iradesi hükümet otoritesinin esasıdır” şeklinde ifade edilmiştir.

Madde 23

1. Herkes, çalışma, işini serbest olarak seçme, adil ve elverişli çalışma koşullarına sahip olma ve işsizliğe karşı korunma hakkına sahiptir.
2. Herkes, herhangi bir ayrımcılık olmaksızın, eşit iş için eşit ücrete hak sahibidir.⁴⁵
3. Çalışan herkes, kendisi ve ailesi için insan olma onuruna uygun bir yaşama düzeyini temin eden ve gerekli olduğu takdirde, başka sosyal koruma yollarıyla tamamlanan adil ve elverişli ücret almaya hak sahibidir.
4. Herkes, menfaatlerini korumak için sendika kurma ve bunlara katılma hakkına sahiptir.

Madde 24

Herkes, çalışma saatlerinin makul biçimde sınırlanması ve ücretli periyodik tatiller⁴⁶ dahil olmak üzere, dinlenme ve boş zaman hakkına sahiptir.⁴⁷

Madde 25

1. Herkesin, yiyecek/(beslenme), giyim, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere, kendisinin ve ailesinin sağlık ve

⁴⁵ “EİHB” (md.23/2)’de geçen “herhangi bir ayrımcılık olmaksızın, eşit iş için eşit ücrete hak sahibidir” (“*without any discrimination, has the right to equal pay for equal work*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit çalışma karşılığında eşit ücrete hakkı vardır” şeklinde ifade edilmiştir. Resmi çeviride yer verilen “hiçbir fark gözetilmeksizin” ifadesi, “farklılık” (“*distinction*”) değil “ayrımcılık” (“*discrimination*”) terimine yer veren orijinal metni isabetli biçimde yansıtmamaktadır.

⁴⁶ “EİHB” (md.24)’te geçen “ücretli periyodik tatillere” (“*periodic holidays with pay*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “muayyen devrelerde ücretli tatillere” şeklinde geçmektedir. Buradaki “muayyen” sözcüğü fazladır; “devrevi/devresel/dönemsel” gibi bir ifade yeterli sayılabilir.

⁴⁷ “EİHB” (md.24)’te geçen “dinlenme ve boş zaman hakkı” (“*right to rest and leisure*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “dinlenmeye, eğlenmeye... hakkı vardır” şeklinde çevrilmiştir. Biz çevirimizde “eğlenme” yerine “boş zaman” ifadesini yeğledik.

refahını/(esenliğini) temin için, yeterli bir yaşama standardına (sahip olma) hakkı, ve işsizlik, hastalık, malûliyet/(sakatlık), dulluk, yaşlılık hallerinde ya da geçim olanaklarından kendi kontrolü dışındaki koşullardan doğan diğer yoksunluk durumlarında, (sosyal) güvenceye (sahip olma) hakkı vardır.

2. Analık ve çocukluk (durumları), (ana ve çocuğu) özel bakım ve yardım görmeye hak sahibi kılar.⁴⁸ Tüm çocuklar, ister evlilik içinde isterse evlilik dışında doğmuş olsun, aynı sosyal korumadan yararlanacaklardır.

Madde 26

1. Herkesin eğitim hakkı vardır.⁴⁹ Öğretim, en azından ilk ve temel (öğretim) aşamalarında parasızdır.⁵⁰ İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki öğretimin, genel olarak (herkes için) mümkün/(yararlanılabilir) olması sağlanacaktır ve yüksek öğretim yeterlilik/(liyakat) esas alınarak herkese eşit şekilde açık olacaktır.

2. Eğitim, insan kişiliğinin tam olarak geliştirilmesine ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygının güçlendirilmesine yönelik

⁴⁸ “EİHB” (md.25/2)’nin birinci cümlesi “Analık ve çocukluk (durumları), (ana ve çocuğu) özel bakım ve yardım görmeye hak sahibi kılar” (“*Motherhood and childhood are entitled to special care and assistance*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride “Analık ve çocukluk özel ihtimam ve yardım görmek hakkını haizdir” şeklinde çevrilmiştir. Bir “duruma” hak bağlanamaz; olsa olsa, o durum içindeki kişilerin hakkından söz edilebilir. Biz bu kaygıyla, “durum”dan sonra, “(ana ve çocuğu)” şeklinde bir ek yaptık.

⁴⁹ “EİHB” (md.26/1)’de ve ayrıca (md.26/2 ve 3)’te de, orijinal metinde yer verilen ve çok kere geçen sözcük “*education*”dır. Bu sözcük, Türkçe resmi çeviride, “teknik ve mesleki öğretim” ibaresindeki “öğretim” hariç, her defasında “eğitim” sözcüğü ile karşılanmıştır. Bizim çevirimizde, bu sözcükler yerine göre, “eğitim”, “öğrenim” ya da “öğretim” şeklinde kullanılmıştır.

⁵⁰ “EİHB” (md.26/1)’in ikinci cümlesindeki “Öğretim, en azından ilk ve temel (öğretim) aşamalarında parasızdır” (“*Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride “Eğitim parasızdır, hiç olmazsa ilk ve temel eğitim safhalarında böyle olmalıdır” şeklinde çevrilmiştir.

olacaktır.⁵¹ Eğitim, bütün uluslar, ırksal ya da dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu teşvik edecektir/(ilerletecektir), ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini geliştirecektir.

3. Anne-babalar/(ebeveynler), çocuklarına verilecek eğitimin türünü öncelikle seçme hakkına sahiptirler.⁵²

Madde 27

1. Herkes, topluluğun kültürel yaşamına serbestçe katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel ilerlemeleri ve bunun sağladığı yararları/(olanakları) paylaşma hakkına sahiptir.⁵³

2. Herkes, yaratıcısı olduğu⁵⁴ herhangi bir bilimsel, edebi ya da sanatsal üründen doğan/(kaynaklanan) manevi ve maddi menfaatlerinin korunması hakkına sahiptir.

Madde 28

⁵¹ “EİHB” (md.26/2)’nin birinci cümlesinin sonunda geçen “güçlendirilmesine yönelik olacaktır” (“*shall be directed to... the strengthening of*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “kuvvetlenmesini istihdaf etmelidir” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵² “EİHB” (md.26/3)’ün orijinali “*Parents have a prior right to choose the kind of education that shall be given to their children*” olan hükmünün Türkçe resmi çevirisi, “Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim nev’ini tercihan seçme hakkını haizdirler” şeklindedir.

⁵³ “EİHB” (md.27/1)’in “Herkes, topluluğun kültürel yaşamına serbestçe katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel ilerlemeleri ve bunun sağladığı yararları/(olanakları) paylaşma hakkına sahiptir” (“*Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement and its benefits*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride, “Herkes, topluluğun kültürel faaliyetine serbestçe katılmak, güzel sanatları tatmak, ilim sahasındaki ilerleyişe iştirak etmek ve bundan faydalanmak hakkını haizdir” şeklinde çevrilmiştir. Bu çeviride, “kültürel yaşam”, “kültürel faaliyet” yapılmıştır; “sanattan yararlanma” ibaresi “güzel sanatları tatma” gibi hukuka yabancı terimle karşılanmıştır.

⁵⁴ “EİHB” (md.27/2)’de geçen “yaratıcısı olduğu” (“*of which he is the author*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “sahibi bulunduğu” şeklinde çevrilmiştir.

Herkes, bu Bildiride düzenlenen hakların ve özgürlüklerin tam/(eksiksiz) olarak gerçekleştirileceği⁵⁵ bir sosyal ve uluslararası düzene hak sahibidir.

Madde 29

1. Herkesin, kişiliğinin özgür/(serbest) ve tam olarak gelişmesinin ancak içinde yer aldığı takdirde mümkün/(olanaklı) bulunduğu topluma karşı ödevleri vardır.⁵⁶

2. Herkes, haklarını ve özgürlüklerini kullanırken, sadece, başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin gerektiği gibi tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak, ve bir demokratik toplumda genel ahlakın, kamu düzeninin ve genel refahın meşru gereklerini karşılamak amacıyla, kanunla belirlenmiş türde sınırlamalara tabi tutulacaktır.⁵⁷

3. Bu haklar ve özgürlükler, hiçbir halde, Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve ilkelerine aykırı olarak kullanılamaz.

Madde 30

Bu Bildirinin hiçbir hükmü, herhangi bir Devlete, gruba ya da kişiye, bu Bildiride düzenlenen herhangi bir hakkı ve özgürlüğü tahrip etmeyi

⁵⁵ “EİHB” (md.28)’de geçen “tam/(eksiksiz) olarak gerçekleştirileceği” (“*can be fully realized*”) ibaresi, Türkçe resmi çeviride “tam tatbikini sağlayacak” şeklinde ifade edilmiştir.

⁵⁶ “EİHB” (md.29/1)’in “Herkesin, kişiliğinin özgür/(serbest) ve tam olarak gelişmesinin ancak içinde yer aldığı takdirde mümkün/(olanaklı) bulunduğu topluma karşı ödevleri vardır” (“*Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible*”) hükmü, Türkçe resmi çeviride “Her şahsın, şahsiyetinin serbest ve tam gelişmesi ancak içinde yaşamasıyla mümkün olan topluluğa karşı vecibeleri vardır” şeklinde çevrilmiştir.

⁵⁷ “EİHB” (md.29/2)’nin Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “Herkes, haklarını kullanmak ve hürriyetlerinden istifade etmek hususunda, ancak kanun ile sırf başkalarının hak ve hürriyetlerinin tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak maksadiyle ve demokratik bir cemiyette ahlak, nizam ve genel refahın muhik icaplarını karşılamak için, tespit edilmiş kayıtlamalara tabidir.”

amaçlayan herhangi bir faaliyette bulunma ya da herhangi bir eylemi yapma hakkını verir biçimde yorumlanamaz.⁵⁸

⁵⁸ “EİHB” (md.30)’un Türkçe resmi çevirisi şöyledir: “İşbu Beyannamenin hiçbir hükmü içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir Devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye her hangi bir hak gerektirir mahiyette yorumlanamaz.”